

Tomasz Huk (2019). *Uczniowskie korzyści z funkcjonowania w rzeczywistości szkolnego pogranicza między światami mediów online i offline*. Kraków: Oficyna Wydawnicza IMPULS, ss. 486

Książka Tomasza Huka *Uczniowskie korzyści z funkcjonowania w rzeczywistości szkolnego pogranicza między światami mediów online i offline* ukazuje, w jaki sposób uczniowie klas IV-VI szkoły podstawowej odnajdują się w przestrzeni edukacyjnej, gdzie prymarną wartością są technologie informacyjno-komunikacyjne. Niniejsze dzieło powstało w ramach projektu naukowego, który został sfinansowany z badań statutowych Uniwersytetu Śląskiego przy współpracy z Kuratorium Oświaty w Katowicach.

Publikacja składa się ze wstępu, w którym autor przedstawił opracowany temat, a także siedmiu rozdziałów. Pierwsze cztery mają charakter teoretyczny, natomiast trzy kolejne empiryczny z uwzględnieniem metodologii badawczej, jak i uzyskanych wyników badań. Publikację wieńczy zakończenie, po którym autor przedstawia liczną bibliografię oraz wykazy rysunków, tabel, wykresów i aneks. W pierwszym rozdziale teoretycznym Huk podkreśla, iż przestrzeń świata online i offline łączy się z rzeczywistością szkolną, tworząc pogranicze. Autor definiuje kategorię pojęciową *cyberprzestrzeni, wirtualnej rzeczywistości i cyfrowego horyzontu*. Odnosi się on do zjawiska *konwergencji*. Nie oznacza ono wyłącznie zastępowania jednego medium innym, ale odgrywa ważną rolę w podtrzymywaniu interakcji rówieśniczych, jak i zaangażowaniu się nauczycieli w proces kształcenia wychowanków. W dalszej części rozważań autor na potrzeby własnych badań wyjaśnia kolejne kategorie pojęciowe. Są to między innymi *media, media cyfrowe, multimedia, komputer, hipertekst, Internet, media społecznościowe, gry komputerowe, społeczeństwo informacyjne, społeczeństwo wirtualne, big data* itd. Nie tylko cechuje je różnorodność, ale i odmienne znaczenie, dlatego ważne jest, aby je precyzyjnie dookreślić. Na zakończenie pierwszego rozdziału autor prezentuje zmiany ewolucyjne, jakie nastąpiły w Internecie. Od najmniej popularnej wersji Web 1.0, która nie oferowała użytkownikom zbyt wielu możliwości, aż po nowoczesną wersję Web 3.0, związaną ze sztuczną inteligencją.

W drugim rozdziale teoretycznym Huk charakteryzuje szkołę jako miejsce, ale i pogranicze, gdzie obecne są światy mediów online i offline. Autor wskazuje przy tym na kategorię pojęciową *szkoły* nie tylko jako instytucji, ale i środowiska społecznego, odnosząc się do działania uczniów w rzeczywistości mediów online i offline. Szkoła, według autora, odgrywa prymarną rolę, ponieważ tworzy przestrzeń do wymiany informacji, jak i budowania oraz podtrzymywania relacji interpersonalnych. Według niego ogromne znaczenie ma również postawa nauczyciela, który wraz z szybkim postępem nowych technologii musi przejść od stosowania form analogowych do cyfrowych w kształceniu młodzieży. Autor wskazuje również na zmiany, jakie zaszły w ustroju szkolnym. W przestrzeni czasowej zmieniała się nie tylko liczba klas, ale i rodzaje szkół, gdzie odbywa się kształcenie uczniów. Współcześnie jest to etap od szkoły podstawowej, po liceum czy technikum aż do szkoły branżowej II stopnia bądź szkoły policealnej. Jest to zależne przede wszystkim od preferencji oraz wyborów dokonywanych później przez młodzież.

W trzecim rozdziale autor charakteryzuje okres adolescencji w toku rozwoju dzieci i młodzieży, uwzględniając przy tym fakt, iż od IV do VI klasy szkoły podstawowej następuje u nich przejście od okresu końca późnego dzieciństwa do okresu wczesnej adolescencji, co wiąże się z wieloma różnymi zmianami. Nie tylko obejmują one sferę psychiczną, ale i fizyczną jednostki. Do najważniejszych aspektów należą postrzeganie obrazu własnego ciała, zwiększona wrażliwość u dziewcząt, poszukiwanie własnej tożsamości oraz nawiązywanie, a także podtrzymywanie relacji rówieśniczych. Ostatni z nich, czyli tworzenie relacji z innymi, może służyć jako substytut rodziny, zapewniać poczucie bezpieczeństwa, ale także podnosić poziom poczucia własnej wartości u nastolatków. Autor podkreśla to, iż dla dorastających młodych ludzi jest to bardzo burzliwy czas. Ważnym aspektem staje się kształtowanie wiedzy o świecie, którą mogą zapewnić im osoby od nich dojrzałe pod względem emocjonalnym, jak i bardziej doświadczone życiowo, a więc są to rodzice, nauczyciele, osoby duchowne itd. Autor wspomina również o tym, iż coraz częściej rolę tę pełnią media.

W czwartym rozdziale teoretycznym Huk nawiązuje do profesora literatury angielskiej Marshalla McLuhana, który zakładał, iż to „człowiek kształtuje media, a dopiero później one człowieka”, podkreślając przy tym ich użyteczność. Autor zwraca uwagę na fakt, iż w szkołach uczniowie nie mają dostępu do Internetu, ponieważ mogą tam odkryć treści, które nie są zgodne z tymi przekazywanymi przez nauczyciela jako najważniejsze źródło wiedzy. Ponadto wskazuje on na to, że czasem krytyka obejmująca posługiwanie się mediami w szkole może wynikać z braku świadomości oraz niskich kompetencji w zakresie wykorzystania technologii informacyjno-komunikacyjnych przez nauczycieli. Autor zwraca również swoją uwagę na to, jakie trendy są związane z wykorzystaniem nowych technolo-

gii mających znaczenie dla rozwoju edukacji. Na podstawie raportu stworzonego przez międzynarodowy zespół ekspertów pochodzących z wielu różnych krajów, którzy zajmują się analizą rozwoju technologii informacyjno-komunikacyjnych, wskazuje on między innymi na *technologie konsumenckie, strategie cyfrowe, technologie internetowe, technologie uczenia się, media społecznościowe, technologie wizualizacji*. Huk podkreśla to, iż według ekspertów do najważniejszych trendów w 2017 roku należały *przestrzeń do tworzenia, robotyka, technologie analityczne, wirtualna rzeczywistość, sztuczna inteligencja* oraz *Internet rzeczy*, które coraz bardziej ewoluują. Według niego należy z nich korzystać, jednakże nie w sposób całkowicie bezkrytyczny, bądź traktować je jako wyłącznie odpowiednie dla procesu kształcenia uczniów.

W piątym rozdziale metodologicznym autor opisuje wyniki przeprowadzonych wcześniej badań, które dotyczyły użycia mediów społecznościowych, ale także opierały się na teorii użytkowania i korzyści oraz stanowiły podstawę do jego własnych badań. W tym rozdziale przedstawił on również własny przedmiot, cel oraz problemy badawcze, ale także zdefiniował zmienne i ich wskaźniki. Następnie zaprezentował zastosowaną przez siebie metodę badawczą, czyli sondaż diagnostyczny, uwzględniając opracowanie autorskiego *Kwestionariusza korzyści medialnych uczenia*, który wypełniali uczniowie klas IV-VI szkoły podstawowej. W tym rozdziale autor wspomina także o tym, iż podejmowana przez niego tematyka badań w nurcie paradygmatu teorii użytkowania i korzyści należy do rzadkich, dlatego też postanowił on przystąpić do jej eksplorowania.

W szóstym rozdziale publikacji Huk dokonuje charakterystyki badanych uczniów pod względem cech społeczno-demograficznych, jak i wybranych zasobów medialnych. Autor bierze pod uwagę między innymi dostęp uczniów do bezprzewodowego Internetu w szkole, posiadanie przez nich konta na popularnym profilu społecznościowym Facebook, liczby znajomych, dostępu do Internetu uczniów w domu oraz możliwości korzystania przez nich z telefonu komórkowego na terenie szkoły.

W siódmym rozdziale analityczno-empirycznym autor dokonuje obszernej analizy zebranego materiału badawczego. Obejmuje on autorski *Kwestionariusz korzyści medialnych uczenia*, który jest związany z częstotliwością korzyści osiągniętych przez uczniów klas IV-VI szkoły podstawowej, którzy wykorzystują media online i offline związanych z ich funkcjonowaniem w środowisku szkolnym. Huk zwrócił szczególną uwagę na częstotliwość korzyści osiągniętych przez uczniów. Obejmują one cztery różne obszary, a więc są to korzyści poznawcze, osobowościowe, społeczne oraz związane z rozrywką i eskapizmem. Kolejną rzeczą było uwzględnienie natężenia korzyści w odniesieniu do wybranych przez siebie zmiennych, ale również natężenia osiągniętych przez uczniów korzyści ze względu na wykorzystywane przez nich media online lub offline.

W ostatniej części publikacji autor prezentuje wnioski, jakie uzyskał na podstawie przeprowadzonych przez siebie badań. Stają się one przyczynkiem do budowania hipotez oraz do weryfikowania teorii użytkowania, a także korzyści w projektowanych badaniach. Autor podkreśla fakt, iż efektywność użycia mediów online przez uczniów wzrastała wraz z przechodzeniem na kolejne poziomy edukacyjne uczniów klas IV-VI szkoły podstawowej. Huk zauważa, iż jest to spowodowane nie tylko ograniczeniami nakładanymi często ze strony rodziców, ale i poziomem kompetencji stosowania mediów online przez młodzież. W wyniku przeprowadzonych przez niego badań uczniowie uzyskali najwięcej korzyści społecznych, a najmniej związanych z rozrywką oraz eskapizmem. Jest to rezultat między innymi funkcjonowania szkoły jako społeczności, gdzie tworzy się i podtrzymuje nie tylko relacje rówieśnicze, ale i te z nauczycielami. Szkoła nie jest miejscem, gdzie tworzy się warunki do rozrywki, natomiast autor zastanawia się nad tym, czy nie warto by było połączyć ją z korzyściami, jakie niesie ze sobą rozrywka, po to, aby zwiększyć uczenie się w działaniu. W zakończeniu publikacji autor prezentuje refleksję związaną z przeprowadzonymi przez siebie badaniami.

Książka ma wyrazistą strukturę, którą autor zrealizował starannie od początku do końca. Rozdziały są ze sobą połączone w logiczny sposób. Trzy pierwsze mają charakter teoretyczny, co wskazuje na to, iż autor szczegółowo zapoznał się z prezentowaną przez siebie tematyką. Przede wszystkim należy wskazać na precyzyjnie wyjaśnione kategorie pojęciowe związane ze światem mediów, które stały się przyczynkiem do badań własnych. Następnie Huk nie tylko wyjaśnia kategorię pojęciową szkoły, ale i ukazuje ją jako miejsce, które staje się pograniczem świata mediów online lub offline. Z własnych obserwacji, jak i wielu doświadczeń podkreśla to, iż coraz szybszy rozwój nowych technologii oraz stosowanie ich w różnych formach edukacyjnych może być problematyczne dla niektórych nauczycieli. Warto zauważyć to, iż autor nie pozostaje obojętny na problemy związane z okresem adolescencji u młodzieży. Podczas omawiania kolejnych zagadnień teoretycznych związanych z mediami, ale także kwestiami dotyczącymi pedagogiki, odwołuje się on do opinii wybitnych ekspertów takich jak Bogusław Śliwowski czy też Maria Dudzikowa. Dzięki temu praca odbierana jest jako rzetelna. Autor tłumaczy powody, dla których wybrał taki, a nie inny temat badawczy, co świadczy o jego starannym zapoznaniu się z opracowaną wcześniej teorią. Jego kreatywna twórczość jest również widoczna w stworzeniu autorskiego kwestionariusza do badań. Huk oferuje odbiorcy zapoznanie się z mało popularną tematyką, która dotyczy świata coraz bardziej popularnych współcześnie mediów, włączając przy tym również szkołę jako szczególne miejsce rozwoju dorastającego młodego człowieka.

Niniejsza publikacja autora stanowi dla mnie nowoczesne odkrycie, ponieważ łączy ze sobą dwa różne światy, a więc szkoły oraz mediów, które coraz

szybciej ewoluują, dostarczając ich użytkownikom wielu różnych możliwości. Dla mnie rzeczywistość szkolna, kiedy byłam uczennicą, to przede wszystkim czas nawiązywania pierwszych przyjaźni, doświadczania zauroczeń miłosnych, ale także nauka, w tym osiągnięcie sukcesów szkolnych. Zapewne nie byłyby one możliwe, gdyby nie wiara oraz wsparcie dobrych, a także otwartych pedagogów, którzy potrafili dostrzec potencjał, jaki dzięki wspólnej pracy się rozwijał. Nagrodą wtedy była dla mnie nie tylko pochwała ze strony nauczyciela czy rodzica, ale możliwość wyboru ulubionej książki, jak i otrzymania dyplomu za wybitne osiągnięcia. Moja szkoła funkcjonowała w innym systemie, kiedy to po ukończeniu szkoły podstawowej następowało przejście do gimnazjum, którego z powodu przeprowadzonych niedawno reform w edukacji obecnie już nie ma. Otrzymanie pierwszego telefonu lub dostanie nowego komputera było dla mnie czymś niesamowitym. Dawniej żaden uczeń nie korzystał ze smartfonu, ale ze zwykłego telefonu z guzikami, co też sprawiało wiele radości, ponieważ nie odstawało się od grupy rówieśników. Zauważyłam, że dzisiaj prawie każdy uczeń już od najniższego szczebla edukacji ma smartfon, laptop czy tablet, który nie tylko służy mu do komunikacji z jego najbliższym otoczeniem, grania w gry, ale również jako pomoc do nauki. Świat mediów rozwija się nieustannie i będzie rozwijał coraz bardziej, dlatego też uważam, iż nabywanie oraz doskonalenie umiejętności z nim związanych przez uczniów jest wskazane. Moim zdaniem niniejsza publikacja jest godna polecenia, ponieważ poruszona tematyka nie jest obecnie bardzo popularna, jednakże autor dokonuje jej przybliżenia czytelnikowi w bardzo przystępny sposób, dlatego też zachęcam do jej przeczytania.

Amanda Błaszczak
Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy
ORCID: 0000-0003-4749-1436